Sisäministeriö LAUSUNTO SM2017-00062

PO Koivu Virpi(SM) 20.02.2017

Viite
COM (2016) 826 final

Asia
EU/OSA; Lakivaliokunnan kuuleminen 21.2.2017 klo 10:45; U 1/2017 vp

Komission ehdotus (COM(2016) 826 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin

Euroopan komissio on 21 päivänä joulukuuta 2016 antanut ehdotuksen (COM(2016) 826 final) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin. Sisäministeriö suhtautuu direktiiviehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti ja yhtyy valtioneuvoston kantaan. Rikosoikeuden keinoin tapahtuva rahanpesun torjunta Euroopan unionin tasolla täydentää jo voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä. Direktiiviehdotuksessa säädettäisiin uusista rikosnimikkeistä, jotka vaikuttavat unionin taloudellisiin etuihin. Tämä ei rajoittaisi jäsenvaltioiden rikoslainsäädännön soveltamista kyseisten rahanpesurikosten osalta, mutta direktiivi edellyttäisi jäsenvaltioiden varmistavan, että direktiiviehdotuksen sisältämään luetteloon kuuluvien rikosten tuottamaan hyötyyn liittyvä rahanpesu kriminalisoidaan. Direktiivissä harmonisoitaisiin rahanpesurikosten tunnusmerkit.

Rahanpesurikoksiin liittyvää lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä on jo nykyisin EU:n jäsenvaltioiden välillä, osana muuta vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan ja selvittämiseen liittyvää yhteistyötä. Poliisin tiedonvaihtoon sovelletaan Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen V osaston 5 luvun poliisiyhteistyötä koskevia säännöksiä ja eräitä tiedonvaihtoa ja tietosuojaa koskevia säädöksiä. Erityisesti sisäministeriön hallinnonalan näkökulmasta on kuitenkin myönteistä direktiiviehdotuksen tavoite tehostaa lainvalvontaviranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Ehdotuksella pyritään myös helpottamaan rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä. Rahanpesun selvittelykeskusten välistä tiedonvaihtoa on jo pyritty tehostamaan ns. neljännellä rahanpesudirektiivillä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849) rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen), jota ollaan parhaillaan täydentämässä (COM(2016) 450 final) osana terrorismin rahoittamisen torjuntaa tehostavia toimenpiteitä. Sisäministeriö yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että rahanpesun torjumista rikosoikeuden keinoin koskevalla direktiivillä olisi todennäköisesti vain vähäisiä vaikutuksia lainvalvontaviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskusten väliseen yhteistyöhön, joskin tilanne voi vaihdella jäsenvaltioittain.

Lainvalvontaviranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskusten välisen tiedonvaihdon voidaan kuitenkin arvioida helpottuvan, jos rahanpesurikosten määritelmät vastaavat mahdollisimman pitkälti toisiaan Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Rahanpesulla on aina yhteys yhteen tai useampaan taustalla olevaan rikokseen (esirikos). Ongelmia tiedonvaihdolle voisi aiheutua esimerkiksi siitä, että rahanpesun esirikoksiksi luokitellut teot poikkeavat toisistaan eri jäsenvaltioissa. Suomessa rahanpesun esirikos voi olla mikä tahansa taloudellista hyötyä tuottava teko, joka on säädetty rikoslaissa rangaistavaksi.

Direktiiviehdotuksen nykyistä sääntelyä laajemmalla luettelolla rikoksista, jotka vaikuttavat unionin taloudellisiin etuihin, ei siten olisi Suomen kannalta merkitystä rahanpesun rangaistavuuden näkökulmasta. Rahanpesuepäilyihin liittyvään tiedonvaihtoon laajennetulla luettelolla kuitenkin voi olla myönteisiä vaikutuksia. Erilaiset talous- ja petosrikokset, kuten verorikokset, ovat suurin rahanpesun taustalla oleva rikosten ryhmä Suomessa. Rahanpesudirektiivin muutosehdotusten taustalla on tavoite tehostaa tiedonvaihtoa erityisesti verorikosten osalta.

Komission ehdotusta on perusteltu erityisesti tarpeella tehostaa terrorismin rahoittamisen torjuntaa. Sekä rahanpesu että terrorismin rahoittaminen, joita torjutaan EU:n tasolla rahanpesudirektiivillä ja sen täytäntöönpanolainsäädännöllä, ovat usein luonteeltaan rajat ylittävää toimintaa. Kumpikin rikollisuuden muoto sisältyy myös Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016 /794 liitteeseen rikollisuuden muotoina, joiden osalta Europol tukee ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä. Direktiiviehdotuksessa luetellut rikokset, jotka vaikuttavat unionin taloudellisiin etuihin, sisältyvät suurimmaksi osaksi myös Europol-asetuksen liitteeseen, jolloin Europol voi tukea jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä. Ainoastaan verorikokset eivät erillisinä rikoksina sisälly Europol-asetuksen liitteeseen, mutta verorikokset katsottaisiin joka tapauksessa unionin taloudellisiin etuihin vaikuttaviksi rikoksiksi, jotka mainitaan kyseisessä liitteessä.

Rahanpesu on luonteeltaan erilainen rikos kuin terrorismin rahoittaminen. Terrorismin rahoittajat hankkivat rahoitustaan sekä laillisista että laittomista lähteistä, ja sekä rahanpesu että terrorismin rahoittaminen on muuttunut osittain ammattimaiseksi toiminnaksi ja on saanut uusia muotoja. Kuten komission ehdotuksen perusteluista ilmenee, myös terrorismin rahoittajat voivat harjoittaa rahanpesua silloin, kun nämä hankkivat varoja rikollisista lähteistä. Terrorismirikosten mainitseminen direktiivissä nimenomaisesti rahanpesun esirikoksina tarkoittaisi, että myös niiden mahdollisesti tuottaman taloudellisen hyödyn laittoman alkuperän salaaminen ja peittäminen sekä sen muuntaminen lailliseenkin tarkoitukseen tulisi nimenomaisesti kriminalisoiduksi rahanpesuna EU-tasolla.

Komission ehdottama direktiivi tarkoittaisi minimisääntöjen luomista rahanpesurikoksen määritelmälle. Kuten valtioneuvoston kannasta ilmenee, ehdotetut kriminalisointivelvoitteet menisivät kuitenkin joiltakin osin nykyistä kansainvälisiä velvoitteita ja Suomen lainsäädäntöä pidemmälle, ja niiden vaikutuksia tulisi arvioida neuvottelujen aikana tarkemmin. Ehdotetun direktiivin merkittävin muutos Suomen rikoslakiin olisi myös sisäministeriön arvion mukaan ns. itsepesun rangaistavuuden huomattava laajentaminen. Lakivaliokunta on aiemmin käsitellyt itsepesua rikoslain muuttamisen yhteydessä eikä se ole pitänyt itsepesun kriminalisointia ongelmattomana (ks. LaVM 2/2012). Itsepesusta voidaan voimassa olevien säännösten perusteella tuomita, jos rahanpesurikos on törkeä ja muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisimman ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi